

SAMEN KIJKEN NAAR KANSEN VOOR ONDERWIJSBEDRIJVEN

praktijkgericht onderzoek naar
het versterken van onderwijsbedrijven
als leeromgeving

Franck Blokhuis
Manuela Koops- van Halteren

April 2023

Voorwoord

In de periode maart t/m december 2022 heeft het practoraat Werkend leren & Lerend werken startbeelden gemaakt van onderwijsbedrijven van MBO Amersfoort.

We zijn daarvoor naar de onderwijsbedrijven gegaan en we hebben mooie dialogosessies gehad met studenten, werkbegeleiders/instructeurs en docenten.

Zij hebben ons meegenomen in hun kijk op onderwijsbedrijven als leeromgeving.

En zij hebben meegegeven wat zij gaaf vinden aan hun onderwijsbedrijven, wat er morgen anders zou mogen en wat hun gezamenlijke veranderwens is.

We willen hen bedanken voor hun openheid en voor hun informatie die de basis legt voor het versterken van onderwijsbedrijven als leeromgevingen.

We willen ook de leidinggevenden bedanken: managers van de onderwijsbedrijven en teamleiders van de onderwijsteams. Zij hebben gezorgd dat we in gesprek konden met hun collega's en studenten. En zij hebben in open gesprekken met ons doorgepraat over de mogelijkheden om de veranderwensen te realiseren.

We willen daarnaast het management van MBO Amersfoort bedanken. Dat heeft groen licht gegeven om een practoraat te starten op een thema dat centraal staat in de onderwijsvisie en daarmee betekenisvol is voor ons onderwijs.

Ook willen we collega's van de Hogeschool Utrecht, van mboRijnland en van de Hogeschool Arnhem Nijmegen bedanken. Zij hebben met ons meegedacht over een onderzoeksopzet en hun kennis en ervaringen rondom onderzoek naar leeromgevingen op de grens van school en werk (hybride leeromgevingen) gedeeld.

We hebben samen optrekken met stakeholders als zeer waardevol ervaren. Het levert rijke gesprekken op en legt de basis voor oplossingen die gedragen worden. Dat vergroot de kans op verduurzaming van die oplossingen.

Iets om door te trekken naar meer dan alleen praktijkgericht onderzoek naar versterken van onderwijsbedrijven en leerbedrijven als leeromgeving.

Manuela & Franck

Dank aan:

studenten

werkbegeleiders
en instructeurs

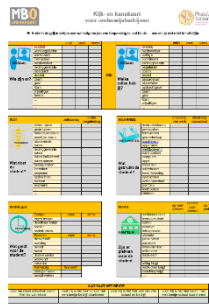
docenten

leidinggevenden

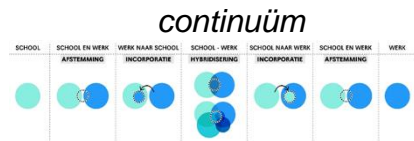
management
MBO Amersfoort

collega-
onderzoekers

in co-creatie

kijk- en kanskaart

sociale perspectief

In dit boekje doen we verslag van ons praktijkgericht onderzoek in 2022 naar het versterken van onderwijsbedrijven als leeromgeving.

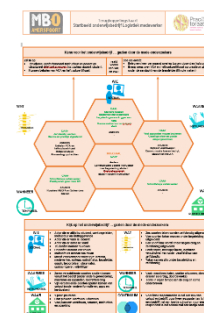
We beschrijven wat we hebben gedaan en wat dat heeft opgeleverd. In het opengeslagen boekje staat dat staat steeds aan de rechterkant. Aan de linkerkant hebben we illustraties, foto's en tabellen opgenomen, zodat het een verslag in woord en beeld is.

We zien dit verslag als een afronding en een vertrekpunt. Een afronding van een jaar volop onderzoek doen naar onderwijsbedrijven. Een vertrekpunt voor een volgende ronde waarbij we opnieuw met studenten, werkbegeleiders / instructeurs, docenten en leidinggevenden in co-creatie optrekken om onze onderwijsbedrijven als leeromgeving verder te versterken.

GAAF & ANDERS		LEEROMGEVING	WERK	LEEROMGEVING	WERK	INTEGRAAL
Gaaf	OIB	34%	44%	1%	1%	8%
	Partner	42%	25%	12%	7%	1%
	Totaal	38%	35%	6%	4%	5%
Anders	OIB	36%	21%	6%	26%	2%
	Partner	33%	17%	22%	22%	4%
	Totaal	34%	19%	14%	24%	3%

Gaaf & Anders

terugkoppelingskaart

Het practoraat Werkend leren & Lerend werken

Sinds 2020

MBO Amersfoort heeft sinds 2020 een practoraat. Het practoraat is een team dat praktijkgericht onderzoek doet. Dat betekent onderzoek doen naar complexe vraagstukken uit de onderwijspraktijk en naar oplossingen voor die vraagstukken.

Versterken
leeromgevingen

Het practoraat Werkend leren & Lerend werken richt zich op de vraag hoe onderwijsbedrijven en leerbedrijven als leeromgeving versterkt kunnen worden. In deze leeromgevingen komen leren en werken bij elkaar. Verbinden van leren en werken sluit aan op de missie en visie van MBO Amersfoort waarin leren in en op basis van de praktijk centraal staat.

Co-creatie met
stakeholders

In het onderzoek is co-creatie een belangrijke pijler. Samen met stakeholders brengt het practoraat in beeld hoe zij kijken naar onderwijsbedrijven en leerbedrijven als leeromgeving en waar kansen liggen om die leeromgeving te versterken. Stakeholders zijn studenten, begeleiders uit de praktijk, docenten en leidinggevenden.

Kijk- en
kanskaarten

Voor het onderzoek gebruikt het practoraat 'kijk- en kanskaarten'. Op deze kaarten kunnen stakeholders aangeven a) wie er in de leeromgeving zijn en welke rollen zij hebben, b) wat studenten in de leeromgeving doen, c) welke spullen/materialen zij daarbij gebruiken, d) wanneer zij meedraaien in de leeromgeving en of zij dat in eigen tempo kunnen doen en 5) de plekken waar zij leren en werken.

Terugkoppelings-
kaarten

In geplastificeerde 'terugkoppelingskaarten' staan de bevindingen uit het onderzoek. Daar staat ook de gezamenlijke veranderwens van de stakeholders op.

Practor

Het practoraat bestaat uit:

Franck Blokhuis: practor

06 – 125 93 226 fki@mboamersfoort.nl

Docent-

Manuela Koops- van Halteren: docent-onderzoeker

onderzoekers

06 – 513 67 893 kam@mboamersfoort.nl

David de Visser: docent onderzoeker

06 – 432 93 292 ddvr@mboamersfoort.nl

Werkplek van het practoraat is de Ignatiuskamer in Leerhotel Het Klooster.

AdminCompany	Amersfoort, Stadsring 65c (opleidingen financiële beroepen)	Onderwijsbedrijven van OIB Holding B.V. (MBO Amersfoort is 100% aandeelhouder)	
First Class Amersfoort	Amersfoort, Piet Mondriaanplein 7 (opleidingen entree)		
Fit Academie Bokkeduinen	Amersfoort, Sportpark Bokkeduinen 11 (opleidingen sport en bewegen)		
De Garage Amersfoort	Amersfoort, Modemweg 3 (opleidingen autotechniek)		
Green Outlet	Amersfoort, Grote Haag 125 (opleidingen retail)		
Koppel't	Amersfoort, Stadsring 65c (opleidingen evenementen)		
Leerhotel Het Klooster	Amersfoort, Daam Fokkemalaan 10 (opleidingen horeca)		
Salon De Nieuwe Stad	Amersfoort, Oude Fabrieksstraat 1 (opleidingen kappen en schoonheid)		
Acht+Meerwarenhuis	Amersfoort, Euroweg 23 (entree-opleidingen)		Onderwijsbedrijven met een partner
BGO Barneveld	Barneveld, Johan de Wittlaan 12 (opleidingen zorg)		
Bzzzonder	Amersfoort, Wezeperberg 1 (opleidingen kinderopvang)		
Helden	Baarn, Amsterdamsestraatweg 55A (opleidingen kinderopvang)		
Leerhuis Hoenderberg	Amersfoort, Hoenderberg 45 (opleidingen zorg en welzijn)		
Leerhuis de Koperhorst	Amersfoort, Paladijnenweg 275 (opleidingen zorg)		
Leerhuis Silverein	Baarn, Troelstralaan 1 (opleidingen zorg en welzijn)		
Logistiek medewerker	Amersfoort, Textielweg 20 (opleidingen logistiek)		
Sportbureau	Amersfoort, Sportpark Bokkeduinen 11 (opleidingen sport en bewegen)	Onderwijsbedrijven als onderdeel van school	

Onderwijsbedrijven van MBO Amersfoort

Onderwijsbedrijven
sinds 2007

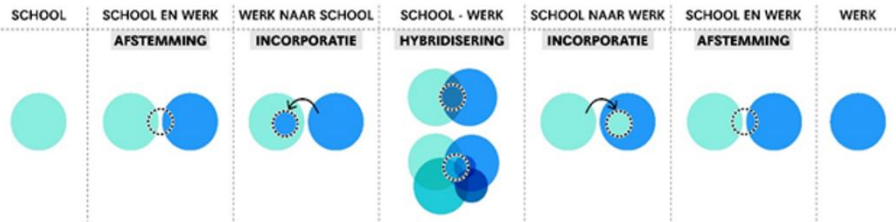
Sinds 2007 zet MBO Amersfoort onderwijsbedrijven in als leeromgevingen voor studenten. De allereerste was Leerhotel Het Klooster. Hier doorlopen alle studenten van de Hotelschool een stukje van hun opleiding in een omgeving waar leren en werken bij elkaar komen. In de jaren daarna volgden er meer onderwijsbedrijven. Inmiddels telt MBO Amersfoort zo'n 17 onderwijsbedrijven voor studenten van uiteenlopende opleidingen (zie hiernaast).

Onderwijsbedrijven
wat zijn dat?

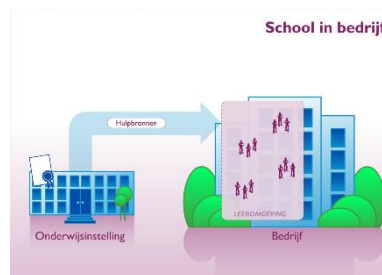
Onderwijsbedrijven zijn leeromgevingen waar leren en werken samen komen. Studenten leveren er diensten en producten zoals die in soortgelijke bedrijven in de branche door personeel worden geleverd. Studenten worden daarbij begeleid door werkbegeleiders of instructeurs van het onderwijsbedrijf en door een of meer docenten van school. De werkbegeleiders en instructeurs zijn ervaren beroepsbeoefenaren die getraind zijn in het begeleiden van studenten en hun kennis en kunde willen delen met studenten. Wat studenten doen in onderwijsbedrijven is vaak een combinatie van hun leervragen en wat er op dat moment aan producten / diensten geleverd wordt. De onderwijsbedrijven zijn ontworpen voor de combinatie van leren en werken. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar in de inrichting van ruimtes (denk aan een aparte ruimte voor instructies, reflectie en/of lessen), in hulpmiddelen (denk aan whiteboards, gereedschappen/apparaten, handboeken) en in rollen (denk aan studenten die de rol van leidinggevende krijgen of van begeleider van een medestudent).

Onderwijsbedrijf
versus leerbedrijf

Onderwijsbedrijf en leerbedrijf: hoe verhoudt zich dat tot elkaar? Wat overeenkomt is dat het omgevingen zijn waar leren en werken samenkomen. In onderwijsbedrijven is veelal leren het uitgangspunt en volgt werken (werkend leren), in leerbedrijven is veelal werken het uitgangspunt en volgt leren (lerend werken). Wat studenten doen in een onderwijsbedrijf valt onder begeleidde onderwijstijd. Wat studenten doen in een leerbedrijf valt onder de beroepspraktijkvorming (bpv). Voor leren en werken in een onderwijsbedrijf wordt voor studenten geen aparte overeenkomst afgesloten, voor leren en werken in een leerbedrijf wordt een aparte praktijkovereenkomst afgesloten.

Continuüm van leeromgevingen

Vormen voor samenwerking en combineren van leren en werken

Bronnen:
Bouw, E.L. (2021). Designing learning environments at the school-work boundary. Curriculum design for vocational education. Heerlen: Open University of the Netherlands. PhD Thesis.
Smulders, H., Hoeve, A. en Van der Meer, M. (2012). Co-makership! Duurzame vormen van samenwerking onderwijs-bedrijfsleven. 's-Hertogenbosch: echo

Categorieën

MBO Amersfoort onderscheidt verschillende categorieën van onderwijsbedrijven.

Onderwijs in Bedrijf (OIB)

Tot de eerste categorie onderwijsbedrijven rekenen we onderwijsbedrijven die zijn ondergebracht in de OIB Holding B.V. MBO Amersfoort is aandeelhouder van de holding.

OIB (Onderwijs in Bedrijf) is een onderwijskundig concept gericht op het bevorderen / stimuleren van de beroepsontwikkeling van studenten door:

A. binnen één leeromgeving leren én werken samen te brengen;

B. en door binnen deze leeromgeving:

- ✓ meerdere studenten, onder begeleiding, de dragers van de werkprocessen te maken die er worden uitgevoerd, en ...
- ✓ studenten rollen, taken en verantwoordelijkheden te geven die in de bpv en in schoolse settings niet altijd mogelijk zijn, en ...
- ✓ systematische aandacht te besteden aan het overdragen van kennis, het werken met opdrachten/simulaties, het verwoorden van ervaringen én het leren tijdens werken in een levensechte werksituatie.

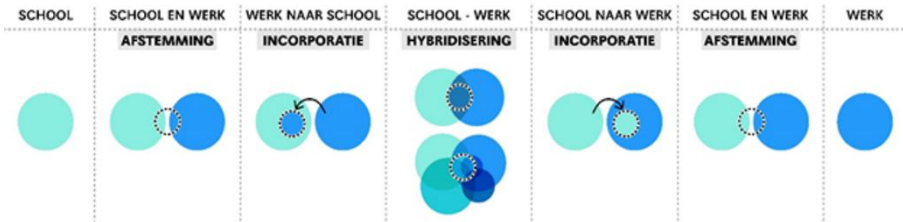
Onderwijsbedrijven met een partner

Tot de tweede categorie onderwijsbedrijven rekenen we onderwijsbedrijven die eigendom zijn van een partner. Partners bieden studenten van MBO Amersfoort in hun locatie een omgeving voor leren en werken. Er is sprake van een nauwe samenwerking tussen partner en MBO Amersfoort, waarbij MBO Amersfoort zorgt voor docenten op de locatie en/of voor ondersteuning en professionalisering van begeleiders van studenten.

Bij onderwijsbedrijven voor zorg en welzijn verplaatst het klaslokaal zich naar de praktijk. Studenten leren van praktijksituaties en leggen voortdurend de verbinding tussen theorie en praktijk door het stellen van vragen. De praktijk is mede opleidend. Van en met elkaar leren is een belangrijk uitgangspunt.

Onderwijsbedrijven als verlengstuk van school

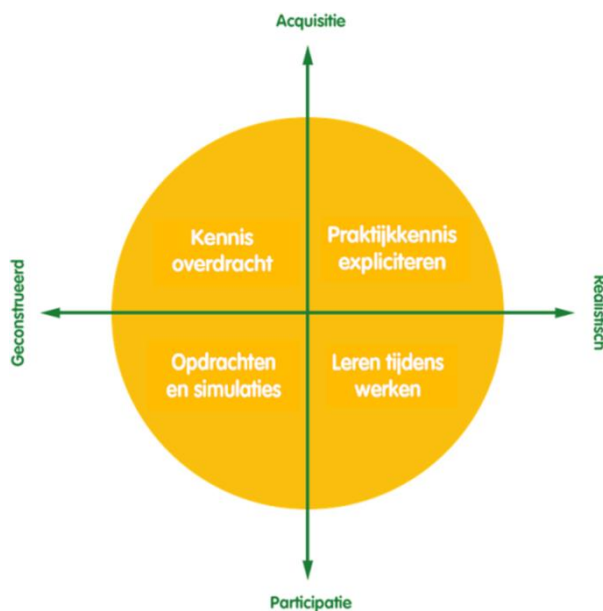
Tot de derde categorie onderwijsbedrijven rekenen we omgevingen van leren en werken die vooral gerund worden vanuit school. Een voorbeeld hiervan is het Sportbureau. Onder begeleiding van docenten en instructeurs runnen studenten dit bureau waarbij collega-studenten opdrachten op het gebied van sportevenementen uitvoeren.

Continuüm van leeromgevingen

Ontwerp-
perspectieven voor
leeromgevingen

Dimensies en
kwadranten voor
leren

Bronnen:

- Bouw, E.L. (2021). Designing learning environments at the school-work boundary. Curriculum design for vocational education. Heerlen: Open University of the Netherlands. PhD Thesis.
- Zitter, I. & Hoeve, A. (2012). Hybride leeromgevingen: Het verweven van leer- en werkprocessen. 's-Hertogenbosch: ecbo.
- Zitter, I. (2021). Leeromgevingen in het beroepsonderwijs als knooppunten in onze maatschappij. Utrecht: Hogeschool Utrecht/lectoraat beroepsonderwijs. Openbare les.

Theoretische grondslagen

Concepten

Het practoraat baseert haar onderzoek op een aantal theoretische grondslagen. Kijkend naar de onderzoeksvragen van het practoraat zijn leeromgeving, co-creatie en ontwerpen belangrijke concepten. We gaan hier kort in op deze en enkele andere.

Leeromgeving

Goodyear (2001) omschrijft een leeromgeving als de sociaal-culturele, fysieke en sociale omgeving waarin mensen kunnen leren. Anderen scherpen dat aan door te benoemen dat er sociale, inhoudelijke, instrumentele, temporele en ruimtelijke aspecten aan een leeromgeving zitten (Zitter & Hoeve, 2012; Zitter, 2021).

Continuüm leeromgevingen

Bouw (2021) onderscheidt verschillende soorten leeromgevingen die zich op een continuüm van school en werk laten plaatsen. Daar waar school en werk het meest vervlochten zijn, is er sprake van een hybride leeromgeving. Onderwijsbedrijven en leerbedrijven laten zich op dit continuüm plaatsen.

Ontwerp-perspectieven

Het versterken van leeromgevingen op de grens van school en werk is nauw verbonden met het ontwerpen van leeromgevingen. Aspecten van een leeromgeving zijn als perspectieven voor ontwerpen te gebruiken (Carvalho & Goodyear, 2018; Zitter, 2021). Kijken naar leeromgevingen vanuit deze perspectieven kan helpen bij het versterken ervan.

Dimensies

Ook dimensies voor leren helpen bij het doorkijken op leeromgevingen en het zoeken naar mogelijkheden om tot versterking te komen. Een dimensie is die van acquisitie – participatie: kennis verwerven – ingroeien in een community. Een andere is die van geconstrueerd – realistisch: onder veilige condities – in het ‘echie’ ((Zitter & Hoeve, 2012; Zitter, 2021).

Co-creatie

Inzetten op versterken is één, de intentie is om tot verduurzaming van de ingezette versterking te komen. Co-creatie helpt daarbij. Het is een proces waarin relevante betrokkenen (stakeholders) systematisch en vanuit gelijkwaardigheid onderling actief tot meerdere diagnoses en oplossingen voor een vraagstuk in het onderwijs komen (definitie practoraat, 2021).

Doorwerking

Het practoraat wil met haar onderzoek doorwerking bewerkstelligen, op vier manieren: ontwikkeling van onderwijs (veranderen), van producten (maken), van kennis (weten) en van collega's (professionaliseren) (ontleend aan Andriessen, 2019).

Komen tot startbeelden

Startbeeld

De periode maart t/m december 2022 stond in het teken van het maken van startbeelden van onderwijsbedrijven. Onder een startbeeld verstaan we een beschrijving van het onderwijsbedrijf als leeromgeving, gezien door de ogen van studenten, werkbegeleiders/instructeurs uit de praktijk en docenten. Hoe kijken zij naar het onderwijsbedrijf als leeromgeving, wat vinden zij gaaf aan het onderwijsbedrijf, wat zou er morgen anders mogen en waar liggen kansen om de leeromgeving te versterken.

Aanpak

Komen tot een startbeeld bestaat idealiter uit de volgende stappen:

- informeren van de leidinggevenden van het onderwijsbedrijf en het onderwijsteam over het onderzoek en plannen van een bezoek aan het onderwijsbedrijf.
- rondleiding door het onderwijsbedrijf door twee studenten (30 minuten).
- in dialoog met drie tot vier studenten (45 minuten):
 - individueel invullen van een kijk- en kanskaart;
 - bekijken en bespreken van overeenkomsten en verschillen;
 - beantwoorden van de vragen wat ze gaaf vinden aan het onderwijsbedrijf en wat er morgen anders mag;
 - kort evalueren van de dialoogsessie.
- in dialoog met twee instructeurs/werkbegeleiders (45 minuten):
 - (de invulling is vergelijkbaar met die bij studenten).
- in dialoog met twee docenten (45 minuten)
 - (de invulling is vergelijkbaar met die bij studenten).
- in dialoog met twee studenten, twee instructeurs / werkbegeleiders en twee docenten (60 minuten)
 - doornemen van de antwoorden op de vraag wat gaaf is en wat anders zou mogen;
 - inventariseren van veranderwensen;
 - formuleren van een gezamenlijke veranderwens en eerste stappen om tot realisatie van die wens te komen;
 - kort evalueren van de dialoogsessie.

Rondleiding

Dialoogsessies

Terugkoppelings- kaart

De onderzoekers van het practoraat werken op basis van de verzamelde informatie een terugkoppelingskaart uit. De terugkoppelingskaart bespreken zij met de leidinggevenden van het onderwijsbedrijf en het onderwijsteam: herkennen zij het beeld en wat gaan ze doen met de veranderwens.

AANTAL MEDE-ONDERZOEKERS	Studenten	Instructeurs / werkbegeleiders	Docenten	Totaal
Onderwijsbedrijven van OiB (n=7)	23	13	15	51
Onderwijsbedrijven met partner (n=7)	30	15	8	53
Totaal	53	28	23	104

Aantal mede-onderzoekers

verdeeld over 14 onderwijsbedrijven

VERANDERWENSEN		SOCIAAL	INSTRUMENTEEL	TEMPOREEL	RUIMTELIJK
		OiB (n=7)	5	3	3
Partner (n=7)	4	3	2	2	1
Totaal	9	6	2	5	1

Veranderwensen gekoppeld aan ontwerp-perspectieven

VERANDERWENSEN	Betreft	Ontwerp-perspectief
	<ul style="list-style-type: none"> Vergroten invloed studenten Kleinere groepen studenten Inspelen op leerwensen Geven vergoeding aan studenten Realiseren structurele interactie instructeur-docent-student Meer klanten Meer instructeurs Versterken samenwerking studenten-instructeurs 	
<ul style="list-style-type: none"> Meer variatie in opdrachten Verduidelijken inhoud praktijkopdrachten Inspelen op leerwensen Meer opdrachten Aanbieden van beroepsrelevante certificaten 		
<ul style="list-style-type: none"> Uitwerken overzicht opdrachten 		
<ul style="list-style-type: none"> Maken planning uitvoering opdrachten Ander startmoment op de dag voor studenten Betere verdeling studenten over de week Tijdige roostering voor begeleiders en studenten Meer uren in onderwijsbedrijf voor studenten 		
<ul style="list-style-type: none"> Verzorgen van NER (Nederlands, Engels en Rekenen) op locatie 		
<ul style="list-style-type: none"> Vergroten bekendheid concept onderwijsbedrijf Bepalen wat leidend is in het onderwijsbedrijf 	Overkoepelend	

Doorkijken op de startbeelden

Omvang

We hebben startbeelden gemaakt van 14 onderwijsbedrijven. Dat hebben we gedaan met 53 studenten, 28 werkbegeleiders / instructeurs en 23 docenten. We zien hen als mede-onderzoekers van het practoraat.

Veranderwensen

Voor elk onderwijsbedrijf hebben de mede-onderzoekers een veranderwens geformuleerd. Deze veranderwens is in de ogen van de mede-onderzoekers een win-win-win: een win voor ieder van hen, een win die het onderwijsbedrijf als leeromgeving versterkt.

Sociale perspectief

Negen van de veranderwensen richten zich op wie er in het onderwijsbedrijf zijn en/of welke rol zij hebben. Het betreft dan het sociale ontwerpperspectief.

Inhoudelijke en temporele perspectief

Er zijn ook veranderwensen geformuleerd die gekoppeld zijn aan het inhoudelijke en het temporele ontwerpperspectief: wat doen studenten en hoe is het leren, werken en begeleiden in het onderwijsbedrijf qua tijd ingericht? Voor de andere ontwerpperspectieven (instrumenteel en ruimtelijk) zijn er respectievelijk twee en één veranderwens geformuleerd.

Eigenheid

De diversiteit aan veranderwensen laat de eigenheid van elk onderwijsbedrijf zien. Er is geen direct verband tussen het soort veranderwens en het aantal jaren dat het onderwijsbedrijf bestaat. Jonge onderwijsbedrijven hebben geen duidelijk andere veranderwensen dan onderwijsbedrijven die al langer bestaan. De context werkt door naar de veranderwens. Denk aan studentenaantallen en aan de beschikbaarheid van begeleiders die door de jaren heen kunnen variëren. Beide hebben hun weerslag op hoe leren en werken in onderwijsbedrijven verlopen.

OIB en met partner vergelijkbaar

Onderwijsbedrijven van OIB en onderwijsbedrijven met een partner vertonen gelijkenissen in hun veranderwensen. Voor beide geldt dat het accent vooral bij het sociale ontwerpperspectief ligt en in iets minder mate bij het inhoudelijke en het temporele perspectief.

GAAF & ANDERS		SOCIAAL	INHOUDELIJK	INSTRUMENTEEL	TEMPOREEL	RUIMTELIJK	Integraal
Gaaf	OiB	34%	44%	1%	1%	8%	11%
	Partner	42%	25%	12%	7%	1%	12%
	Totaal	38%	35%	6%	4%	5%	11%
Anders	OiB	36%	21%	6%	26%	2%	9%
	Partner	33%	17%	22%	22%	4%	2%
	Totaal	34%	19%	14%	24%	3%	5%

Gaaf & Anders gekoppeld aan ontwerp-perspectieven

Hoe te lezen ... twee voorbeelden:

Gaaf OIB 34% bij Sociaal: van alle antwoorden die voor OIB zijn gegeven wat gaaf is aan het onderwijsbedrijf heeft 34% betrekking op het sociale ontwerp-perspectief.

Anders OIB 2% bij Ruimtelijk: van alle antwoorden die voor OIB zijn gegeven wat anders zou mogen heeft 2% betrekking op het ruimtelijk ontwerp-perspectief.

ANDERS en VERANDERWENS		SOCIAAL	INHOUDELIJK	INSTRUMENTEEL	TEMPOREEL	RUIMTELIJK	Integraal
Anders (n=93)	Totaal	34%	19%	14%	24%	3%	5%
Wens (n=25)	Totaal	36%	24%	8%	20%	4%	8%

Anders gekoppeld aan veranderwensen

Hoe te lezen ... twee voorbeelden:

Anders 34% bij Sociaal: 34% van de 93 antwoorden op wat anders zou mogen heeft betrekking op het sociaal ontwerp-perspectief.

Wens 24% bij Inhoudelijk: 24% van de 25 veranderwensen heeft betrekking op het inhoudelijk ontwerp-perspectief

ANDERS en VERANDERWENS		SOCIAAL	INHOUDELIJK	INSTRUMENTEEL	TEMPOREEL	RUIMTELIJK	Integraal
Anders	Totaal	1	3	4	2	6	5
Wens	Totaal	1	2	4	3	6	4

Hoe te lezen ... twee voorbeelden:

Anders 1 bij Sociaal: Sociaal heeft het hoogste percentage antwoorden van de zes categorieën

Wens 6 bij Ruimtelijk: Ruimtelijk heeft het laagste percentage antwoorden van de zes categorieën

Gaaf & Anders

Elke mede-onderzoeker heeft benoemd wat hij of zij gaaf vindt aan het onderwijsbedrijf en wat er wat hem of haar morgen anders zou mogen. In een heel enkel geval kon een mede-onderzoeker geen antwoord geven op wat anders zou mogen.

Als practoraat hebben we hun antwoorden op deze vragen gekoppeld aan de ontwerpperspectieven: waar heeft hun antwoord betrekking op?

Sociaal perspectief als insteek

Wat opvalt, is dat de meeste antwoorden op zowel Gaaf als Anders betrekking hebben op het sociale ontwerpperspectief. Het gaat om zo'n derde van de antwoorden .

Onderwijsbedrijven laten zich vooral vanuit dit perspectief versterken én daarbij is gebruik te maken van good practices die er zijn.

Inhoudelijk is gaaf

Een derde deel van de antwoorden wat Gaaf is, heeft betrekking op het inhoudelijke perspectief (wat studenten kunnen en mogen doen).

Temporeel mag anders

Een kwart van de antwoorden wat Anders mag heeft betrekking op het temporele perspectief (hoe leren en werken in tijd is georganiseerd).

OIB en met partner verschillen

De antwoorden op Gaaf en Anders verschillen voor onderwijsbedrijven van OIB en onderwijsbedrijven met een partner. Dat geldt vooral voor het instrumentele perspectief (spullen voor studenten om te leren en te werken). Het instrumentele speelt in termen van Gaaf en Anders vooral bij onderwijsbedrijven met een partner.

Versillen zijn er ook voor het inhoudelijke perspectief (wat studenten kunnen en mogen doen). Hier liggen de percentages antwoorden voor de onderwijsbedrijven van OIB voor zowel Gaaf als Anders hoger.

Een verklaring voor de verschillen hebben we nog niet.

Anders en veranderwens komen overeen

We hebben gekeken hoe Anders zich verhoudt tot veranderwensen. We zien dat er een redelijk grote mate van overeenkomst is, zowel als we kijken naar percentages als naar rangorde (van hoogste percentage naar laagste percentage). Anders heeft daarmee een plek gevonden in veranderwensen. Iets dat op zich logisch lijkt. Omdat Anders een individuele kijk was en veranderwens een gezamenlijke, hebben we het toch vergeleken.

CONTINUUM			Bedrijf met beetje school	Mix van school en bedrijf	School met beetje bedrijf	School en bedrijf los van elkaar
	Totaal (n=104)		26%	58%	12%	5%
	Student (n=53)		21%	55%	17%	8%
	Praktijk (n=28)		39%	54%	7%	
	School (n=23)		22%	70%	4%	4%

Hoe te lezen ... twee voorbeelden:

Student Mix van school en bedrijf 55%
55% van de 53 studenten typeert het onderwijsbedrijf als een mix van school en bedrijf.

Praktijk Bedrijf met beetje school 39%
39% van de 28 werkbegeleiders/instructeurs typeert het onderwijsbedrijf als bedrijf met een beetje school.

CONTINUUM		Bedrijf met beetje school		Mix van school en bedrijf		School met beetje bedrijf		School en bedrijf los van elkaar	
		OiB	partner	OiB	partner	OiB	partner	OiB	partner
	Totaal		20%	32%	57%	58%	14%	9%	10%

Hoe te lezen ... twee voorbeelden:

Mix van school en bedrijf OIB 57%
57% van de mede-onderzoekers bij onderwijsbedrijven van OIB vindt het onderwijsbedrijf een mix van school en bedrijf.

School met beetje bedrijf Partner 9%
9% van de mede-onderzoekers bij onderwijsbedrijven met een partner vindt het onderwijsbedrijf school met een beetje bedrijf.

Vormen van leeromgevingen

Continuüm

Vooral een mix van school en bedrijf

We hebben de mede-onderzoekers gevraagd hun onderwijsbedrijf een plek te geven op een continuüm van leeromgevingen. Op dat continuüm stonden vier vormen van leeromgevingen waar zij uit konden kiezen: school en bedrijf staan los van elkaar, vooral school met een beetje bedrijf, vooral bedrijf met een beetje school of een mix van school en bedrijf.

We hebben vermeld dat elke vorm waardevol is en er geen goed of niet goed in beantwoording zit.

Wat verschillen tussen groepen mede-onderzoekers

Meer dan de helft van de mede-onderzoekers (58%) scoort hun onderwijsbedrijf als een mix van school en bedrijf.

Een kwart scoort het als een bedrijf met een beetje school.

Vijf procent scoort het als een vorm waarbij school en bedrijf los staan van elkaar.

Als we de scores van studenten, werkbegeleiders/instructeurs en docenten vergelijken dan zien we verschillen.

Werkbegeleiders / instructeurs scoren hoger op bedrijf met een beetje school. Dat zou samen kunnen hangen met hun achtergrond: zij komen vanuit de praktijk of zijn nog werkzaam in die praktijk en werkprocessen komen (sterk) overeen met die uit de praktijk.

Studenten scoren wat hoger op school binnen het onderwijsbedrijf. Het betreft dan met name studenten die net zijn ingestroomd in het onderwijsbedrijf en daarmee soms minder mogen dan wel eerst nog wat meer instructie/theorie krijgen.

Docenten van school scoren hoger op een mix van school en bedrijf. Dat zou samen kunnen hangen met de fysieke ontkoppeling van onderwijsbedrijf en school. Daarmee gaan docenten vanuit school naar een andere omgeving waar zij studenten begeleiden in hun proces van leren en werken.

OIB en met partner vergelijkbaar voor mix ...

De onderwijsbedrijven van OIB en de onderwijsbedrijven met een partner komen overeen waar het gaat om het aandeel mede-onderzoekers dat het ziet als een mix van school en bedrijf (57 en 58%).

... ze verschillen voor andere vormen

Er is wel sprake van verschillen voor de andere vormen.

Onderwijsbedrijven met een partner scoren hoger op bedrijf met een beetje school dan onderwijsbedrijven van OIB. Omgekeerd scoren onderwijsbedrijven van OIB hoger op school met een beetje bedrijf en school en bedrijf staan los van elkaar. Dat lijkt verklaarbaar: bij onderwijsbedrijven met een partner trekt school in bij de partner, op een locatie van de partner.

SOCIALE PERSPECTIEF		Actoren Aantal	Rollen Aantal
Studenten	OiB	4-5	3-4
	Partner	6-7	5
Begeleiders	OiB	5-6	5-6
	Partner	5-6	4-5
Docenten	OiB	5-6	5-6
	Partner	6-7	6-7
Totaal		5-6	5

INHOUDELIJKE PERSPECTIEF		Taken Aantal soorten
Studenten	OiB	8
	Partner	8-9
Begeleiders	OiB	9
	Partner	8
Docenten	OiB	8-9
	Partner	10
Totaal		8-9

Sociale perspectief
actoren en rollen

Actor	Vaak tot altijd	Soms	Niet
Student	0,99	0,01	0,00
Begeleider	0,89	0,08	0,03
Docent	0,54	0,35	0,12
Afnemer diensten	0,68	0,14	0,17
Medewerker	0,69	0,07	0,24
Leidinggevende	0,55	0,13	0,33
Vrijwilliger	0,16	0,15	0,68

Rollen	Vaak tot altijd	Soms	Niet
Collega	0,81	0,11	0,09
Lerende	0,68	0,13	0,19
Begeleider	0,61	0,13	0,27
Observator	0,54	0,13	0,34
Leidinggevende	0,42	0,17	0,40
Beoordelaar	0,38	0,15	0,47
Expert	0,23	0,12	0,65
Afnemer diensten	0,08	0,18	0,74

TAKEN	Onder begeleiding	Zelfstandig	Beide	Niet
Eenvoudig	0,01	0,81	0,18	0,00
Complex	0,44	0,19	0,37	0,00
Specifiek	0,13	0,42	0,39	0,06
Uitvoerend	0,15	0,41	0,34	0,10
Leertaken	0,26	0,41	0,17	0,15
Afrondend	0,10	0,38	0,27	0,26
Beroepstaken	0,23	0,30	0,15	0,32
Leidinggevend	0,35	0,12	0,11	0,43

Inhoudelijke
perspectief
soorten taken

Ontwerp- perspectieven

Bij het kijken naar onderwijsbedrijven als leeromgevingen hebben we vijf perspectieven gehanteerd.

Wat laten de afzonderlijke perspectieven als beeld zien?

Sociale perspectief

In de onderwijsbedrijven zijn veelal zes actoren aanwezig: student, werkbegeleider/instructeur, begeleider vanuit school, klant/gast/cliënt, medewerker en leidinggevende. Soms zijn er ook vrijwilligers.

zes actoren

vijf rollen

Het aantal rollen dat mede-onderzoekers zichzelf in hun onderwijsbedrijf toedelen ligt gemiddeld op vijf. Het gaat vooral om collega/medewerker, lerende, begeleider, observator, leidinggevende en beoordelaar. In mindere mate komt de rol van expert en klant/gast/cliënt voor.

Studenten in onderwijsbedrijven van OIB delen zichzelf wat minder rollen toe dan studenten in onderwijsbedrijven met een partner (drie of vier versus vijf).

Inhoudelijke perspectief

Volgens de mede-onderzoekers voeren studenten in de onderwijsbedrijven zo'n acht tot negen verschillende soorten taken uit. Daarbij is sprake van een toenemende mate van zelfstandigheid: in het begin voeren studenten taken wat meer onder begeleiding uit, later is dat meer zelfstandig.

acht soorten taken

Volgens meer dan de helft van de mede-onderzoekers voeren studenten ook leidinggevende taken uit. En volgens driekwart vindt er ook afronding van delen van de opleiding met toetsen of examens plaats in het onderwijsbedrijf.

Onderwijsbedrijven van OIB en onderwijsbedrijven laten op dit perspectief een vergelijkbaar beeld zien.

INSTRUMENTELE PERSPECTIEF		Artefacten / spullen Aantal soorten
Studenten	OiB	6-7
	Partner	7-8
Begeleiders	OiB	7-8
	Partner	6-7
Docenten	OiB	6-7
	Partner	8
Totaal		6-7

RUIMTELIJKE PERSPECTIEF		Plekken Aantal
Studenten	OiB	9-10
	Partner	9-10
Begeleiders	OiB	10
	Partner	9
Docenten	OiB	9-10
	Partner	10-11
Totaal		9-10

Instrumentele
perspectief
soorten spullen

Ruimtelijke
perspectief
aantal plekken

Plekken	Veel	Paar	Een	Niet
Werken	0,41	0,37	0,19	0,03
Oefenen	0,36	0,41	0,13	0,10
Overleggen	0,35	0,41	0,19	0,05
Leren	0,32	0,41	0,18	0,09
Info opzoeken	0,21	0,39	0,25	0,14
Reflecteren	0,18	0,39	0,26	0,16
Pauzeren	0,17	0,38	0,38	0,08
Uitwerken	0,15	0,36	0,25	0,24
Ondersteuning krijgen	0,35	0,49	0,09	0,08

plekken gekoppeld
aan taken

TEMPORELE PERSPECTIEF		In eigen tempo	In aangepast tempo	Overdag	In avond / nacht	Doorde- weeks	In weekend / vakanties
Studenten	OiB	96%	87%	91%	26%	91%	22%
	Partner	97%	100%	100%	50%	90%	67%
Begeleiders	OiB	100%	100%	100%	31%	85%	54%
	Partner	87%	100%	93%	47%	67%	73%
Docenten	OiB	93%	100%	100%	47%	87%	60%
	Partner	100%	100%	100%	50%	88%	88%
Totaal		95%	97%	97%	41%	86%	57%

Temporele
perspectief

tempo en
roostering

Instrumentele
perspectief

zeven soorten
spullen

Studenten hebben volgens de mede-onderzoekers gemiddeld genomen zo'n zes tot zeven verschillende soorten spullen tot hun beschikking. Denk aan richtlijnen voor werken en/of leren, gereedschappen/apparaten, formulieren, leerboeken, bedrijfskleding, portfolio, apps en whiteboards. Spullen komen deels van het onderwijsbedrijf en deels van school. Onderwijsbedrijven van OIB en onderwijsbedrijven met een partner laten op dit perspectief een vergelijkbaar beeld zien.

Ruimtelijke
perspectief

op meerdere
plekken

In onderwijsbedrijven zijn studenten op verschillende plekken bezig met leren en werken. Soms zijn er aparte ruimtes waar studenten les en/of instructies krijgen, opdrachten kunnen uitwerken en kunnen reflecteren. Soms gebeurt dat ook in ruimtes waar studenten taken uitvoeren die gericht zijn op dienstverlening. Het komt meer voor dat studenten taken kunnen uitvoeren op ten minste twee tot drie verschillende plekken dan op slechts één. Onderwijsbedrijven van OIB en onderwijsbedrijven met een partner laten op dit perspectief een vergelijkbaar beeld zien.

Temporele
perspectief

variatie in tempo

tijden die gangbaar
zijn in de branche

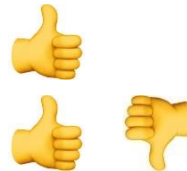
verschil in aantal
uren en weken

Studenten kunnen voor een belangrijk deel leren en werken in hun eigen tempo. Leren en werken in een aangepast tempo komt ook regelmatig voor: deadlines halen, proces even stilleggen of versnellen.

Het is niet verrassend dat het merendeel van het leren en werken overdag, op reguliere tijden plaatsvindt. Soms gebeurt dat ook in de avond en deels in weekenden en vakanties. Onderwijsbedrijven volgen daarin dan wat gangbaar is in de branche.

De hoeveelheid tijd die studenten leren en werken in onderwijsbedrijven varieert sterk. Het loopt uiteen van 3,5 uur in de week tot 40 uur en ook de doorlooptijd in weken verschilt. Dat loopt van 10 tot 40. Wat in tijd kan, wordt onder andere bepaald door het aantal studenten dat in een onderwijsbedrijf komt: veel studenten voor relatief weinig plekken betekent dan weinig tijd voor een student.

Overall **overwegend**
hier en daar

Terugblikkend

Zicht op onderwijsbedrijf als leeromgeving
Plannen bezoek
Programma bij onderwijsbedrijf
Kijk- en kanskaart
Dialogsessies
Input voor versterking
Terugkoppelingskaart
Terugkoppelingsgesprek
In co-creatie

in kaart gebracht
vroeg wat geduld
paste niet altijd op één dag
wat overlap en kon hier en daar wat scherper
mooie gesprekken
win-win-win
sloeg aan
opmaat voor vervolg
waardevol

Tweede ronde
Doorkijken op veranderwensen

Vooruitblikkend

in 2023
meenemen

Terugblikken en vooruitblikken

In het afgelopen jaar hebben we een onderzoeksopzet uitgedacht en uitgevoerd. Dat heeft startbeelden opgeleverd én ervaringen.

Terugblikkend

zicht op
leeromgeving

Terugkijkend kunnen we zeggen dat de aanpak die we hebben gehanteerd inzicht heeft gegeven in onderwijsbedrijven als leeromgevingen. En we hebben met mede-onderzoekers aangrijpingspunten gevonden voor het versterken van die leeromgevingen: de veranderwensen.

doordenken op
veranderwensen

Tijdens de terugkoppeling aan de leidinggevenden van de onderwijsbedrijven en de onderwijsteams hebben we gemerkt dat deze opmaat was voor verder doordenken op de mogelijkheden om met de veranderwensen aan de slag te gaan. De terugkoppeling in de vorm van een geplastificeerde kaart op A3-formaat bleek aan te slaan.

alles op één dag
lastig

We hebben ook ervaren dat het niet eenvoudig was om het beoogde programma bij het onderwijsbedrijven te doorlopen. Het is niet altijd gelukt om op een dag op twee momenten met docenten en/of werkbegeleiders/instructeurs in dialoog te gaan. Dat trok een te grote wissel op hun tijd.

kijk- en kanskaart
werkt en kan hier
en daar anders

De kijk- en kanskaart heeft goed gewerkt, voor studenten, werkbegeleiders/instructeurs en docenten. Met de kaart konden zij een gedetailleerd beeld geven van hun kijk op het onderwijsbedrijf als leeromgeving. Op sommige punten is de kaart nog te verbeteren: er zit soms overlap in uitwerkingen binnen een ontwerpperspectief en we kunnen uitwerkingen aanvullen met voorbeelden die mede-onderzoekers gaven.

co-creatie leidend
tot win-win-win

In co-creatie optrekken betekende dat stakeholders in dialoog met elkaar op zoek konden naar veranderwensen. De veranderwensen die zo tot stand kwamen, werden door hen gezien als een win voor alle betrokken partijen.

belang van
energiek netwerk

Daar waar er intensief contact en samenwerking is vanuit alle betrokkenen ontstaat er een energiek netwerk dat beweging en ontwikkeling creëert: samen optrekken als sleutel.

Vooruitblikkend

tweede ronde in
2023

We hebben van diverse kanten het verzoek gekregen terug te komen om opnieuw met stakeholders in dialoog te gaan over de onderwijsbedrijven als leeromgeving. Dat doen we graag. In een volgende ronde onder onderwijsbedrijven nemen we naast ervaringen met aanpak en instrumenten ook mee in welke mate de veranderwensen uit de eerste ronde zijn gerealiseerd. We willen de tweede ronde begin 2024 afgerond hebben.

IN CO-CREATIE

VERSTERKEN VAN ONDERWIJSBEDRIJVEN ALS LEEROMGEVING

<https://mijnmboa.nl/weten-en-regelen/onderwerpen/meedenken-en-praten/betrokken-zijn/practoraat>

practoraat@mboamersfoort.nl